

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

VII.7037.110.2017.KD

Pani

Anna Zalewska

Minister Edukacji Narodowej

uprzejmie dziękuję Pani Minister za odpowiedź z dnia 28 grudnia 2017 r. (znak: DPPI-DPPI.400.1.2017.RT). Niestety, odpowiedź ta nie rozwiewa wszystkich wątpliwości Rzecznika dotyczących negatywnych skutków reformy systemu oświaty.

Jednocześnie **pragnę poinformować, iż do Rzecznika stale wpływają wnioski, w których obywatele przedstawiają wątpliwości, dotyczące wprowadzonych zmian w ustroju szkolnym oraz modyfikacji organizacji i funkcjonowania szkół i placówek oświatowych.** Rzecznik z uwagą i troską analizuje także wszelkie doniesienia medialne w tymże zakresie. Wiele z nich budzi szczególnie niepokój, bowiem opisywane w nich negatywne skutki reformy systemu oświaty mogą negatywnie wpływać na realizację prawa do nauki, wyrażonego w art. 70 Konstytucji RP.

Rzecznik zdaje sobie sprawę, że problemów związanych ze skutkami reformy systemu oświaty może być więcej i w związku z tym postanowił zorganizować w dniu 27 marca 2018 r. seminarium pt.: „(Nie)oczekiwane skutki reformy systemu oświaty”¹. Seminarium to skierowane było przede wszystkim do środowiska nauczycieli, rodziców, uczniów, a także przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. Jednocześnie

¹ <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/seminarium-w-biurze-rpo-%E2%80%99Enie-oczekiwane-skutki-reformy-systemu-oswiaty>

stanowiło ono płaszczyznę do wymiany spostrzeżeń, oczekiwań oraz obaw związanych ze zmianami w zakresie organizacji i funkcjonowania systemu oświaty.

W swoim wystąpieniu Rzecznik zwracał uwagę, iż nieuniknionym efektem, będącym konsekwencją wprowadzanych zmian w prawie jest zwiększenie się liczby dzieci w szkołach podstawowych. Dołączenie klas VII do dotychczasowych sześcioklasowych szkół podstawowych, przy jednoczesnym przeprowadzaniu naboru do klas I, w większości szkół doprowadziło do przepełnienia budynków szkół i pogorszenia warunków nauczania.

Pani Minister zaś w swojej odpowiedzi z dnia 28 grudnia 2017 r. przedstawiła rozwiązania w zakresie ulokowania poszczególnych oddziałów klas IV i VII, które mają być w pierwszych latach wdrażanej reformy skutecznym narzędziem racjonalnego wykorzystania istniejącej infrastruktury szkolnej, a także kadry pedagogicznej, tak aby stworzyć uczniom jak najlepsze warunki nauki, opieki i wychowania.

Rzecznik Praw Obywatelskich niejednokrotnie apelował, aby przy wprowadzaniu zmian, zadbać o zapewnienie działań wspierających wdrożenie nowych regulacji skierowanych do samorządów terytorialnych, jednakże miał na myśli działania takie, które nie zdezorganizują systemu oświaty oraz zapewnią odpowiednie gwarancje uczniom, których powyższa zmiana obejmuje.

Uczniowie mimo dokonanych przez jednostki samorządu terytorialnego zmian sieci szkół, często nadal nie mieszczą się budynkach szkolnych. Znaczna część organów prowadzących szkoły wraz z ich dyrektorami decyduje się na prowadzenie lekcji we wszelkich możliwie dostępnych miejscach, np.: na korytarzach, stołówkach szkolnych, czy też w bibliotekach. Pomieszczenia te z pewnością nie są wyposażone ani dostosowane infrastrukturalnie do potrzeb uczniów. Szczególnie niepokojące, w opinii Rzecznika Praw Obywatelskich, przypadki, dotyczą uczniów uczęszczających na zajęcia w ustawionych przed szkołą kontenerach. Rozwiązanie to pojawia się najczęściej wtedy, gdy organy prowadzące szkoły oraz dyrektorzy nie chcą przenosić uczniów szkół podstawowych do likwidowanych budynków gimnazjum.

Przekształcenie samodzielnych gimnazjów w szkoły podstawowe w ocenie Pani Minister będzie skutkowało znaczącym zmniejszeniem zjawiska zmianowości w gminach miejskich. Jednakże wielu uczniów problem ten dotknął już teraz. Część dzieci zmuszona jest bowiem obecnie do uczęszczania na zajęcia w późnych godzinach popołudniowych.

Kwestia braku odpowiedniego wyposażenia szkół również budzi niepokój Rzecznika Praw Obywatelskich. Brak pracowni fizycznych i chemicznych, brak szafek, w których dzieci mogłyby zostawiać książki, brak pomocy dydaktycznych czy książek w bibliotekach to tylko część uwag zgłaszanych Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz o których informują media. Pragnę zwrócić uwagę Pani Minister, iż z uwagi na brak środków finansowych, jednostki samorządu terytorialnego, wciąż nie są w stanie wyposażyć niektórych szkół w odpowiednią infrastrukturę techniczną czy sanitaria.

Jednym z głównych efektów uchwalenia w dniu 14 grudnia 2016 r. ustaw: *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2017 r. poz. 59 ze zm.) oraz *Przepisów wprowadzających ustawę – Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2017 r. poz. 60 ze zm.) była w szczególności likwidacja gimnazjów. Rzecznik Praw Obywatelskich ma świadomość, iż często nauczyciele zatrudnieni w takich placówkach szukają nowych miejsc pracy, jednakże taka sytuacja powoduje, iż uczniowie narażeni są na nieustanną zmianę nauczycieli oraz wychowawców². Częstym problemem sygnalizowanym Rzecznikowi Praw Obywatelskich jest również kwestia nieustannych zastępstw spowodowanych chociażby zwolnieniami lekarskimi nauczycieli, czy urlopami dla poratowania zdrowia. Zaprezentowane problemy wynikające z wprowadzonych zmian z pewnością nie służą uczniom, w szczególności, że bardzo często zmiany nauczycieli dotyczą przedmiotów egzaminacyjnych. W takiej sytuacji trudno też wymagać od nauczycieli wysokiej jakości nauczania.

Inny istotny problem, który zasługuje na uwagę to opracowane podstawy programowe oraz plany nauczania. Do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają informacje, iż brak jest korelacji pomiędzy starą oraz nową podstawą programową, jak również pomiędzy poszczególnymi przedmiotami (np. pewne działy matematyki przesunięto do liceum, jednakże ich znajomość jest niezbędna do rozwiązywania zadań z fizyki). Nieustannym problemem, na który wskazują rodzice jest także zbyt duża tygodniowa liczba zajęć lekcyjnych, nadmiar prac domowych oraz prac klasowych. Te ostatnie, jak zauważają zaniepokojeni rodzice polegają wyłącznie na nauce pamięciowej, nie uczą zaś uczniów logicznego myślenia. Rzecznik Praw Obywatelskich ma świadomość,

² Zob. np.: A. Puculek, J. Suchecka, *Karuzela z nauczycielami, czyli efekt likwidacji gimnazjów*, wyborcza.pl z dnia 17 lutego 2018 r., dostęp: <http://wyborcza.pl/7,75398,23034259,karuzela-z-nauczycielami-czyli-efekt-likwidacji-gimnazjow.html>.

iz to nauczyciel decyduje, o tym ile materiału zada uczniowi, jednak należy mieć na uwadze, iz materiał, który w gimnazjum uczniowie przerabiali w ciągu trzech lat, obecni uczniowie muszą zrealizować w klasie siódmej i ósmej. Ponownie zatem Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie zauważyć, iz nadmiar obowiązków uczniów klas VII, a w przyszłym roku klas VIII może wywołać negatywne konsekwencje zarówno dla ich dalszego rozwoju edukacyjnego, jak i dla życia rodzinnego.

W omawianej odpowiedzi z dnia 28 grudnia 2017 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej nie odniosło się do problemu nagłego rozwoju szkół niepublicznych. Rzecznik Praw Obywatelskich kolejny raz zwraca uwagę Pani Minister na to, że istnieje duże prawdopodobieństwo, iz nieuniknioną konsekwencją pogorszenia się warunków do nauki w placówkach publicznych będzie decyzja większości lepiej sytuowanych rodziców o przeniesieniu dziecka/dzieci do placówki prywatnej³. Wzrost popularności szkół niepublicznych może przyczynić się zatem do pogłębienia obecnie już istniejących nierówności społecznych, a nawet do wykluczenia społecznego dzieci mniej zamożnych rodziców.

Rzecznik Praw Obywatelskich ma świadomość, iz swobodne kształtowanie systemu oświaty jest elementem polityki państwa, jednakże pragnie wskazać, iz każdej uzasadnionej i przeanalizowanej zmianie towarzyszyć powinno podejmowanie środków, które zapobiegą bądź zamortyzują ewentualne negatywne efekty uboczne jej towarzyszące. Problemy wskazane w niniejszym piśmie zaś w znacznym stopniu przyczyniają się zarówno do zwiększenia różnic edukacyjnych, jak i wpływają negatywnie na realizację prawa do nauki, wyrażonego w art. 70 Konstytucji RP.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. *o Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2017 r. poz. 958), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o ponowną analizę problemu oraz uzupełnienie stanowiska w przedstawionej sprawie.

W swojej odpowiedzi z dnia 28 grudnia 2017 r. Pani Minister podkreślała także, iz Ministerstwo Edukacji Narodowej zawsze reaguje w jednostkowych sytuacjach, gdy

³ Zob. np.: J. Suchecka, *Ucieczka od reformy edukacji. Rodzice zabierają dzieci z przepelnionych szkół publicznych do prywatnych*, wyborcza.pl z dnia 13 kwietnia 2018 r., dostęp: <http://wyborcza.pl/7,75398,23263829,ucieczka-od-reformy-edukacji-rodzice-zabieraja-dzieci-z-przepelnionych.html>

w szkole nieprzestrzegane są przepisy dotyczące organizacji nauczania. W związku z tym, zwracam się do Pani Minister również z uprzejmą prośbą o przedstawienie informacji, czy do Ministerstwa Edukacji Narodowej wpływają skargi we wskazanym powyżej zakresie. Jeżeli tak, proszę o przedstawienie problemów z jakimi obywatele zgłaszają się do Ministerstwa Edukacji Narodowej.